

Uralilaisia sanavertailuja.

1.

Jurakkisamojedin Sjo. *tubka_Вttšə* 'tikka' sanan kantavartaloa *tubka-* ei voine yhdistää suomen *tikka* sanaan, sillä jos WICHMANNIN (FUF XI 246) esittämä etymologia s. *tikka*, syrjL *žak* 'eine Art Specht', Wied. *žak* 'Schwarzpecht', votj. *džakī, džakī* 'Nusshäher, Mandelkrähe, Blauracke' pitää paikkansa, tuottavat äänneseikat voittamattomia vaikeuksia. Sen sijaan voimme jurakin sanan vaikeudetta yhdistää seuraaviin WICHMANNIN vuoden 1927 Virittäjässä sivuilla 44—45 käsittelemiin sanoihin: syrjP *tupka* 'pöllö', t. *суз* 'coba, соб. сычь филин' (s.o. pöllö-huuhkaja), V S *tup-*

jur 'pöllö', karj. *tuukkaja*, *tūkkaĵ* 'Bubo bubo', lyyd. *tūkkaĵ* id., 'pöllö' (-kk- < *-pk ja -ja, -ĵ johdin). Jurakin sanan merkitys antaa tukea sille esitetylle arvelulle, että syrj. *tupka* olisi *tup* sanan adjektiivijohdannainen »tukallinen, tupsullinen, töyhtöinen» ja että *tup* olisi suomen *tukka* sanan vastine (ks. SETÄLÄ FUF VI 68).

JurO *tubkāpt*^ᵃ, OP *tjBkkābt*^ᵃ, Sj. *tjpkāpt*^ᵃ 'silmälasian tapainen suo-
jus silmillä (käytetään kevättalvella, jotteivät aurinko ja hohtava lumi
häikäisisi silmiä)' johdannaisen kantavartalo on asetettava seuraavien
SETÄLÄN (FUF VI 68 seur.) yhdistämien verbien yhteyteen: syrj. *tupkyny*
'zuspunden, verstopfen, verkorken', IpL *tāuŋka-* 'schliessen', vatj. *tukkaan*
'zustopfen', s. *tukkia*, *tukkeea*, *tuketa* 'obturare'. Yhdyn Setälän arveluun,
että tämä verbi lienee yhdistettävä s. *tukka* 'Stirnhaar, Haupthaar' sanaan;
huomattakoon tässä yhteydessä vatjan *tukka* 'ein grosses Tuch, womit das
Haupt des junges Weibes bedeckt ist' sanan merkitys.

2.

Ennemmin kuin suomen *suomu*, *suomus* 'Schuppe, Fischschuppe'
sanaan vastineineen suom.-ugrilaisissa kielissä unkaria lukuunottamatta on
jurakkisamojedien OTSj. *šāβ*, SNj. P *šēām* 'Fischschuppe' yhdistettävä
seuraaviin sanoihin: ost.-sam. Donner KeO Tša. *ḱām*, TaU *ḱām* 'Fisch-
schuppe', Kam. Castr. *kam* 'Schuppe', Donner *ḱām*, *ḱām* id., *ḱōlan* *ḱ*.
'Fischschuppe, in verhüllenden Worten : Geld'. Tässä sanassa on kanta-
samojedissa ollut pitkä *ā* vokaali, jonka edellä jurakissa konsonantti on
äänneläillisesti liudentunut ja **k*-tä edustaa *š*-. Mahdollisia vastineita
suom.-ugrilaisissa kielissä ovat LIIMOLAN tämän vuoden Virittäjässä
sivuilla 216 ja 217 käsittelemät vog. **ḱam* '(pähkinän, niinen) kuori', unk.
hám 'Haut, Schale an Früchten, epidermis', votj. *ḱem* 'Schale, Rinde',
tšer. *kom* 'Brotkruste, Fruchtschale' ja sm. *kamara* 'svål, den översta hårda
ytan av ngt, valk (på huden)'.
3.

Ei PAASONEN eikä SETÄLÄ ole uralilaisissa sanavertailuissaan
esittänyt vastineita suom.-ugrilaisista kielistä ostjakkisamojedien sanalle
N *nādek* 'Mädchen', Kar. *netāŋ*, K *nitten*, NP *nittin*, Tsch. *nitāŋ* id., Jel.
neten 'Tochter'. Sen vastineita ovat jurakin Oks. *nēdākkō* 'unverheiratetes
Mädchen, Jungfrau', suomen *neito* 'Jungfrau, Mädchen', *neiti* id. 'Dirne,
Mamsell, Fräulein', permiläisten kielten *nil* 'Tochter, Mädchen' ja lapin
nieidda 'virgo, filia' (< suom.?).

4.

Suomen *uuma*, *uumi* 'midjan, veka livet' sanan vastine on ilmeisesti samaa merkitsevä jurakkisamojedin O $\eta\check{\alpha}\check{\beta}\check{\beta}\check{\alpha}\delta$, OP $\eta\check{\alpha}\check{\beta}\check{\beta}\check{\alpha}\delta$, Sj. $\eta\check{\alpha}\check{\beta}\check{\beta}\check{\alpha}\delta^{s\prime}$, K $\eta\check{\alpha}\check{\beta}\check{\beta}\check{\alpha}\delta^v$, U-Ts. $\check{\alpha}\check{\beta}\check{\beta}\check{\alpha}\delta^v$, Nj. $\eta\check{\alpha}mm\check{\alpha}^{\delta}t$, P $\eta\check{\alpha}mm\check{\alpha}t$, joissa $-\delta$, $-t$ jne. on denominaalinen johdin (ks. SUSToim. LXXII 267) ja sananalkuinen η -myöhäsyntyinen. Suomen sanan vastineita eräissä suom.-ugrilaisissa kielissä on Virittäjän palstoilla aiemmin käsitelty (v. 1934 s. 80 ja s. 183 seur.).

T. Lehtisalo.